

Віталій ТОЛУБ'ЯК

д.н.держ.упр., доц., проф. кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ТНЕУ

Галина МАКАР

здобувачка освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування» ТНЕУ

ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ»

Реформа місцевого самоврядування є однією із найбільш затребуваних та очікуваних трансформацій останнього часу, що ставить за мету посилення ролі місцевого самоврядування у розвитку територіальних громад і країни в цілому. Однак, важливою умовою успішності цієї реформи, реалізації її головного стратегічного задуму є дотримання базового принципу формування ОТГ, а саме їх конкурентоспроможності. Посилення ролі місцевого самоврядування у реалізації конкурентних переваг територій, стримуванні негативних впливів зовнішнього середовища, забезпеченні соціальної стабільності стає все більш актуальним.

Зважаючи на сплеск наукового інтересу до дослідження проблематики конкурентоспроможності територіальних громад, у науковій літературі наявна значна кількість тематичних публікацій. Однак, доводиться констатувати, що попри наявність багатьох підходів до трактування сутності регіональної конкурентоспроможності, поняття конкурентоспроможності територіальної громади висвітлені недостатньо. Проведене авторами навчального посібника «Управління конкурентоспроможністю підприємства» дослідження вихідного поняття «конкурентоспроможність» [6, с. 25] дає підстави виокремити ключові підходи до його трактування: характеристика того, наскільки ефективно суб'єкт задовольняє потреби споживачів порівняно з конкурентами; відмінності у процесі розвитку певного суб'єкта у порівнянні з іншими суб'єктами за критерієм ефективності діяльності; здатність витримувати конкурентну боротьбу; потенційна та реалізована здатність суб'єкта до функціонування у релевантному зовнішньому середовищі, базована на конкурентних перевагах та відображає позицію суб'єкта порівняно з конкурентами.

Щодо власне конкурентоспроможності територіальної громади, то серед науковців також немає єдності щодо розуміння сутності цього поняття. Частина науковців ототожнює поняття конкурентоспроможності та спроможності територіальних громад. Так, Д. Безуглий стверджує, що за сутністю спроможна громада відповідає вимогам конкурентоспроможності. При цьому науковець

конкурентоспроможною визначає територіальну громаду, що має матеріально-людські ресурси і потенціал виробничо-господарського комплексу, усталену базу фінансових надходжень до бюджету, інвестиційну привабливість території та інноваційно-орієнтовану систему управління, що дозволяють громаді мати позитивну динаміку розвитку порівняно з основними конкурентами й забезпечувати рівень та якість життя своїм членам на рівні передових стандартів [1, с. 20]. У практичній літературі спроможність громади фактично ототожнюють з її самодостатністю, тобто здатністю вирішувати проблеми місцевого рівня та мінімізувати залучення зовнішніх ресурсів. У практичному посібнику з питань формування спроможних територіальних громад під спроможною територіальною громадою автори розуміють таку територіальну громаду, у якій «...місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади» [5].

Як зазначає С. Кльоба, конкурентоспроможність визначається значною кількістю різноманітних параметрів, зокрема показниками обсягів виробництва, інвестиційної привабливості території, рівня життя населення, динамікою індексу людського розвитку та ін. Значна частина науковців поділяють позицію, що поняття конкурентоспроможності громади об'єднує три основні виміри: рівень життя населення (конкурентоспроможність ринку праці або конкурентоспроможність громади у контексті забезпечення населення); ефективність функціонування господарського механізму територіальної громади (конкурентоспроможність на ринку благ або конкурентоспроможність у контексті забезпечення потреб виробництва); інвестиційна привабливість територіальної громади (конкурентоспроможність на ринку капіталу або конкурентоспроможність у фінансовій площині) [3, с. 30].

На думку І. Дегтярьової, процеси демократизації суспільства висувають нові вимоги до діяльності територіальних громад, що полягають у їх здатності створювати на рівні території кращі у порівнянні з іншими територіальними формуваннями умови для проживання та ведення господарської діяльності, отримання кращих соціально-економічних результатів [2]. Крім організаційно-правових умов, конкурентоспроможність територіальної громади враховує багато інших аспектів, зокрема ресурсний потенціал території, оптимізацію регулювання та стимулювання господарських відносин, активну внутрішню та зовнішню інформаційну політику органів місцевого самоврядування стосовно місцевих конкурентних переваг тощо. Вміння використати ці конкурентні переваги як суб'єктами бізнесу, так і органами місцевого самоврядування визначає успішність політики підвищення конкурентоспроможності громади.

Таку позицію поділяє А. Мельник, яка визначає конкурентоспроможність територіальної громади як цільову характеристику, що формується під впливом цілого спектру чинників: ресурсозабезпеченості; географічного положення; структури економіки; ступеня подрібненості; рівня комунікацій та розвитку інфраструктури; соціальних умов життя; ступеня використання внутрішнього потенціалу та конкурентних переваг; сприятливості умов для інвестування та ведення підприємницької діяльності; якості менеджменту місцевого розвитку; рівня самодостатності територіальної громади [4, с. 23-24].

Узагальнюючи вищенаведені наукові підходи до трактування поняття конкурентоспроможності територіальної громади, вважаємо, що ключовими характеристиками поняття конкурентоспроможність у контексті дослідження громад є: порівняльність – оцінювання конкурентоспроможності територіальної громади через порівняння їх характеристик з характеристиками інших громад; релевантність, оскільки траєкторію руху територіальної громади, її конкурентну позицію відносно інших громад можна визначити лише в межах релевантного екзосередовища; динамічність, адже конкурентоспроможність територіальної громади характеризує її місце в конкурентному середовищі в певний часовий період як результат його конкурентної діяльності.

При цьому, конкурентоспроможність територіальної громади доцільно розглядати у двох аспектах:

– внутрішньому, за яким конкурентоспроможність громади слід розуміти як спроможність її економічної системи забезпечити стійкий економічний та соціальний розвиток при мінімально необхідному залученні зовнішніх ресурсів (зокрема ресурсів інших бюджетів), стійкість громади щодо впливу кризових економічних та соціальних явищ, здатність досягати цілей на основі конкурентних переваг, забезпечувати економічну безпеку;

– зовнішньому, за яким конкурентоспроможність територіальної громади означає її здатність перемагати у конкурентній боротьбі з іншими громадами за рівнем соціально-економічного розвитку, умовами ведення бізнесу і залучення інвестицій, фінансовими можливостями, рівнем та умовами життя населення; здатність бути першою у певних аспектах господарської діяльності, досягати власних цілей і ефективно використовувати власний потенціал.

Отже, конкурентоспроможність територіальної громади є складним багатоаспектним явищем, що має внутрішню та зовнішню форми прояву, формується під впливом цілого комплексу динамічних чинників зовнішнього середовища. Дискусійним питанням, що потребує ґрунтовний подальших досліджень, є вироблення комплексу формалізованих показників, що дадуть можливість об'єктивно оцінити конкурентоспроможність громади на певному етапі її соціально-економічного розвитку.

Використані джерела

1. Безуглий Д. Г. Проектно-орієнтоване управління стратегічним розвитком територіальних громад: дис. канд. екон. наук спец.: 25.00.04 – місцеве самоврядування; Дніпропетровський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. Дніпро, 2017. 204 с.
2. Дегтярєва І. О. Конкуренентоспроможність територій і нова модель місцевого самоврядування в Україні. *Державне будівництво*. 2009. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/2/29.pdf>
3. Кльоба С. М. Економічна оцінка розвитку та конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад Львівської області. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Т. 28. № 3. С. 27-36.
4. Мельник А. Підвищення конкурентоспроможності територіальних громад в умовах реалізації нової регіональної політики України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 1. С. 21-36.
5. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад. Проект ДІАЛОГ «Ініціатива захисту прав та представлення інтересів місцевого самоврядування в Україні»; Асоціація міст України. 2015. URL: http://www.auc.org.ua/sites/default/files/posibnik_gromadi_0.pdf.
6. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібник / С. М. Клименко та ін. К.: КНЕУ, 2006. 527 с.

Василіна ЧАЙКІВСЬКА

аспірантка кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ТНЕУ

ВПЛИВ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НА ПОКРАЩЕННЯ ІМІДЖУ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Ефективна діяльність системи місцевих органів влади можлива за наявності надійних інформаційних зв'язків між усіма його ланками. Тому, органи місцевої влади для того, щоб покращити свою діяльність та підвищити власний імідж, авторитет та довіру повинні налагодити взаємовідносини з громадськістю. Для цього варто активно використовувати у своїй діяльності засоби, прийоми, методи та процедури технологій зв'язків із громадськістю, впроваджуючи нові комунікативні технології.

Зв'язки з громадськістю відіграють велику роль у діяльності органів місцевої влади. У літературі налічується близько п'ятисот визначень зв'язків із громадськістю. Американський фахівець Р. Харлоу запропонував таке визначення: зв'язки з громадськістю – це одна із функцій управління, яка сприяє встановленню та підтримці спілкування, взаєморозуміння і налагодженню співробітництва між організацією та громадськістю [4, с. 176]. Дослідник Г. Почепцов вважає, що зв'язки із громадськістю – це комунікативна